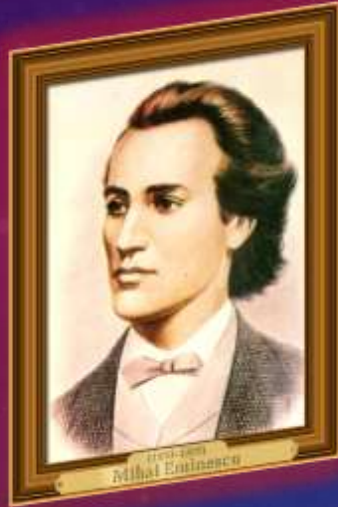

PERIOADA MARILOR CLASICI (PERIOADA CRITICISMULUI JUNIMIST)

ION CREANGĂ
IOAN SLAVICI
MIHAI EMINESCU
I. L. CARAGIALE

RECAPITULARE

CONTEXTUL ISTORIC 1

Unirea Principatelor Române (1859) declanșează un important proces de modernizare a societății românești.

♣ Domnia lui Alexandru Ioan Cuza (1859-1866) realizează o parte din transformările importante:

- ☀ se realizează o completă unificare a instituțiilor în Țara Românească și Moldova (**din 24 ianuarie 1862 Principatele Române se vor numi România**);
- ☀ se votează o nouă lege rurală;
- ☀ sunt secularizate averile mănăstirești;
- ☀ se dezvoltă învățământul (școli primare la sate).

CONTEXTUL ISTORIC 2

♣ În anul 1866 este adus pe tronul României Carol I de Hohenzollern:

- ☀ În același an este promulgată prima constituție cu specific românesc, care pune bazele democratizării României;
- ☀ În anul 1877 are loc Războiul de Independență, în urma căruia România devine o țară liberă și suverană, ieșind, după multe secole, de sub suzeranitatea otomană;
- ☀ În anul 1881, principele Carol devine regele Carol I, România având statut de monarhie parlamentară;
- ☀ În plan economic, se accentuează evoluția capitalistă a țării (se dezvoltă comerțul, băncile, orașele, porturile la Dunăre și la mare);
- ☀ În plan politic, apar relații variate cu celelalte națiuni europene.

CONTEXTUL LITERAR-CULTURAL

După 1860, se conturează una dintre cele mai strălucite epoci din cultura română, numită **Epoca Marilor Clasici**, când apar:

- ☀ **societatea cultural-literară „Junimea” și revista ei, „Convorbiri literare”;**
- ☀ **creațiile literare valoroase ale lui Mihai Eminescu, I.L. Caragiale, Ion Creangă, Ioan Slavici, Alexandru Macedonski;**
- ☀ **critica lui Titu Maiorescu și Constantin Dobrogeanu-Gherea (polemica acestora);**
- ☀ **revistele „Literatorul” și „Contemporanul” etc.**

De această perioadă se leagă **unele din cele mai mari realizări ale poeziei, prozei, teatrului, criticii și publicisticii naționale.**

ÎNFIINȚAREA SOCIETĂȚII „JUNIMEA”

- „Junimea” este o societate cultural-literară înființată în iarna anului 1863 și primăvara anului 1864, la Iași, din inițiativa unor tineri intelectuali români cu studii universitare efectuate în Germania și Franța: **Iacob Negruzzi, Titu Maiorescu** (mentorul și factorul coagulant al grupării), **Petre Carp, Theodor Rossetti, Vasile Pogor**.
- În anii următori, Junimea își mărește treptat numărul membrilor, după binecunoscuta deviză franțuzească „**intră cine vrea, rămâne cine poate**”, asimilând personalități literare precum **Vasile Alecsandri, Mihai Eminescu, Ion Creangă, I. L. Caragiale, Ioan Slavici**, scriitori promovați în ședințele de cenaclu și publicați în revista grupării, „**Convorbiri literare**”.
- **Perioada ieșeană** a „Junimii” este cuprinsă între anii **1863-1874**. În acest interval au loc **întrunirile săptămânale**, organizate în casele lui **Titu Maiorescu** și **Vasile Pogor**. Aici, **membrii grupării își prezintă public creațiile**, pentru a fi supuse unui **criticism sever**, ghidat numai de **principiul valoric** și manifestat prin celebra „**zeflema**” junimistă.
- **Perioada bucureșteană** este încadrată între anii **1874-1895**. În anul **1874, Titu Maiorescu** se mută la București, pentru că este numit **ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice** (ministru al Educației). Din **toamna anului 1876** este fondată la București „**mica Junime**”, ale cărei ședințe se desfășoară numai în casa lui Titu Maiorescu. Din **1885** se mută la București și **Iacob Negruzzi**. Junimiștii rămași la Iași vor continua să se întâlnească tot mai rar timp de peste zece ani. Cu timpul se va destrăma și „Junimea” bucureșteană. Întrunirile literare se produc sporadic și câțiva ani după 1900.

TRĂSĂTURILE GRUPĂRII JUNIMISTE

- ◆ **ideologia conservatoare** (polemici cu unii pașoptiști);
- ◆ **întreunirile săptămânale**, cu promovarea **spiritului critic**, a **ironiei critice** („zeflemeaua”);
- ◆ organizarea „**prelecțiunilor populare**” (conferențierea unora dintre membrii „Junimii” pe diverse teme, la care poate participa oricine dorește);
- ◆ **o bogată cultură generală** – criticul literar Tudor Vianu (secolul al XX-lea) îi numește pe junimiști „**oameni de idei generale**”;
- ◆ **proiectul reformării învățământului românesc**;
- ◆ **analiza problemelor culturii române contemporane**;
- ◆ elaborarea **teoriei „formelor fără fond” (Maiorescu)** și combaterea acestui fenomen;
- ◆ în **domeniul cercetării filologice**, „Junimea” a reglementat **problema ortografiei fonetice cu alfabet latin**.

TITU MAIORESCU

Titu Maiorescu, primul critic valoros al literaturii române, este o personalitate formată la **Colegiul Theresianum din Viena** în **spiritul culturii germane**, caracterizat prin **rațiune și rigoare**.

El este cel care, continuând ideea lui Mihail Kogălniceanu din articolul-program ***Introducție*** (publicat în primul număr al revistei „Dacia literară”), a impus în critica românească **primatul criteriului estetic** (valoarea artistică a operei literare).

STUDIILE CRITICE ALE LUI TITU MAIORESCU 1

- În *O cercetare critică asupra poeziei române de la 1867* criticul face distincția între „**condițiunea ideală**” (conținutul de idei) și „**condițiunea materială**” (forma poetică) a textului liric. El evidențiază faptul că aceste două componente trebuie corelate în vederea unei realizări poetice valoroase (ca în textele lui Mihai Eminescu).
- Studiul *În contra direcției de astăzi în cultura română* (1868) reprezintă formularea teoriei „**formelor fără fond**”, în care Maiorescu critică împrumutarea din Occident a formelor, dar nu și a spiritului civilizației moderne, evidențiind ridicolul contrastului între esență și aparență.
- În *Limba română în jurnalele din Austria* (1868) criticul **combate** cu vehemență și cu argumente lingvistice **exagerările etimologismului latinizant** și „**haosul erorilor**” în folosirea limbii române de către **jurnaliștii din Transilvania, Bucovina și Banat**.
- În *Direcția nouă în poezia și proza română* (1872) Maiorescu stabilește **primele ierarhii și judecăți critice** a operei celor mai valoroase personalități literare ale epocii: **Vasile Alecsandri și Mihai Eminescu**.
- În studiul *Neologisme* (1881) criticul se arată **rezervat**, uneori fără justificare, **față de introducerea neologismelor în limba română**.

STUDIILE CRITICE ALE LUI TITU MAIORESCU 2

În *Comediile d-lui I. L. Caragiale* (1885) criticul apără valoarea comediilor celui mai mare dramaturg român împotriva acuzelor de „imoralitate” avansate în publicațiile politice ale vremii (ziarul liberal). Maiorescu expune ideile estetice ale filozofului german Hegel despre înălțarea prin artă și despre emoția impersonală, cu argumente culturale convingătoare:

- ▶ Venus din Milo este seminudă;
- ▶ Venus de Medicis este dezbrăcată;
- ▶ personajul Falstaff din opera lui Shakespeare este un bețiv berbant;
- ▶ Othello este un criminal.

Toate operele de artă menționate sunt **capodopere ale artei și literaturii universale**.

În *Poeți și critici* (1886) Maiorescu evidențiază **personalitatea lui Vasile Alecsandri**.

Studiul *Eminescu și poeziile lui* (1889) evidențiază **personalitatea eminesciană, comportamentul superior al poetului, statutul literar și social al omului de geniu**. Lui Maiorescu îi revine meritul de a fi anticipat faptul că **personalitatea lui Mihai Eminescu va patrona spiritual-estetic lirica românească a secolului XX**.

În *Oratori, retori și limbuți* (1902) este combătută „beția de cuvinte”, pe care Maiorescu o definește ca pe „o mare de cuvinte într-un pustiu de idei”.

STUDIUL *COMEDIILE D-LUI I.L. CARAGIALE*

- Prin studiul *Comediile d-lui I. L. Caragiale*, apărut în 1885, când Caragiale este contestat vehement pentru trivialitate și imoralitate, Titu Maiorescu formulează **teoria înălțării impersonale prin artă**. Maiorescu precizează încă de la început că piesele dramaturgului I. L. Caragiale merită să fie „**lăudate – toate fără excepție**”. Cele mai de succes dintre comedii au fost *O scrisoare pierdută* și *O noapte furtunoasă*, *Conu Leonida față cu reacțiunea* neavând priză la public și *D-ale carnavalului* fiind fluierată.
- Pentru a combate acuzația de imoralitate formulată la adresa comediilor caragialiene, Maiorescu evidențiază **veridicitatea personajelor** (marea apropiere a acestora de realitate): „comediile sale pun pe scenă câteva tipuri din viața noastră socială de astăzi”, „într-o adevărată caricatură a culturei moderne”. **Tipologia** acestor personaje este **diversă**: conu Leonida citește jurnale, îi explică soției sale esența republicii așa cum o înțelege el, valoarea lui „Galibaldi” și teoria halucinațiilor („fandaxiilor”); Jupân Dumitrache încearcă să înțeleagă ce este „sufragiul universal”; Mița Baston jură pe „statua libertății” din Ploiești; Cațavencu și Farfuridi țin discursuri comice pe tema progresului economic și a revizuirii constituționale; Dandanache își susține legitimitatea candidaturii prin tradiția de la „patuzsopt”; polițaiul Ghiță este un element reprezentativ pentru o lume în care votul este „curat constituțional”; singurul om onest este „Cetățeanul” alegător, care este întotdeauna „turmentat”.
- Maiorescu aduce în discuție **teoria lui Hegel despre înălțarea impersonală prin artă**: „Orice emoțiune estetică [...] face pe omul stăpânit de ea, pe câtă vreme este stăpânit, **să se uite pe sine ca persoană și să se înalțe în lumea ficțiunii ideale**”. Se observă, în acest sens, „obiectivitatea curată” a comediilor lui I. L. Caragiale, fiind considerată de critic „o ficțiune a realității”. Personajele lui Caragiale sunt create, după părerea lui Maiorescu, exact așa cum trebuie, „căci numai astfel ne pot menține în iluzia realității în care ne transportă”; un limbaj academic în gura lui Nae Ipingsescu (*O noapte furtunoasă*) ar anula efectul artistic al personajului.
- **Impersonalitatea** este, în opinia lui Maiorescu, **o trăsătură specifică artei**: „Poate zice cineva că madonele lui Murillo țin de adevărata pictură, iar acei copii zdrențuroși (zugrăviți de același pictor) ar fi prea triviali pentru artă?” Nimeni nu a contestat vreodată valoarea artistică a tabloului lui Dow care o înfățișează pe femeia hidropică, al cărei lichid este examinat de un doctor. Maiorescu precizează clar: „**Noțiunea de trivial nu este potrivită nici pentru comediile lui Caragiale**”. **Adevărata sursă a imoralității în artă este neîndeplinirea criteriului estetic și lipsa inspirației impersonale**: „... aceasta nu atârna nici de la obiect, nici de la expresii, ci de la chiar genul inspirării [...]; și atunci, o împărateasă cu expresii academice, manierate, după gustul trecător al unui public trecător, poate să fie într-adevăr trivială, pe când soția chereștegiului Dumitrache nu este”.

MARII CLASICI AI LITERATURII ROMÂNE

OPERELE LITERARE PENTRU BACALAUREAT

PARTICULARITĂȚI DE CREAȚIE (VIZIUNEA DESPRE LUME) 1

„Povestea lui Harap-Alb”, de Ion Creangă	„Moara cu noroc”, de Ioan Slavici	„Luceafărul”, de Mihai Eminescu	„O scrisoare pierdută”, de I.L. Caragiale
BASM: - specie a genului epic; de mare întindere; în proză; cu numeroase personaje, dintre care unele fabuloase; care înfățișează confruntarea dintre bine bine și rău; se finalizează, de obicei, cu victoria binelui asupra răului. BASM CULT: - protagonistul este un <i>antierou</i>; are un autor cunoscut; reflectă <i>arta narațiunii și umorul</i> autorului.	NUVELĂ: - specie a genului epic; în proză; de întindere medie (mai lungă decât schița și mai scurtă decât romanul); cu un număr mic de personaje; în care cele mai importante elemente epice sunt: - <i>personajul</i>; - <i>conflictul</i>. NUVELĂ PSIHOLAGICĂ: - urmărește <i>evoluția psihologică a protagonistului</i> Ghiță; protagonistul trăiește un puternic <i>conflict interior între dorința de a se îmbogăți și dorința de a rămâne om cinstit</i>.	TEXT LIRIC: - ilustrează personalitatea artistică a poetului; <i>lirica măștilor</i> înfățișează, prin personaje, fațete ale personalității autorului: <i>Cătălin</i> întruhidează <i>omul obișnuit</i> care a fost Mihai Eminescu; <i>Cătălina</i> întruhidează <i>omul superior</i>, care <i>aspiră spre absolut</i>; <i>Hyperion</i> întruhidează <i>omul de geniu</i>, „nemuritor și rece”.	TEXT DRAMATIC: - a fost creat pentru a fi reprezentat scenic; <i>indicațiile scenice (didascalii)</i> au rolul: - de a marca indicii spațio-temporali; -de a preciza elemente de decor sau efecte sonore; -de a îndruma jocul de scenă al actorilor; -de a realiza <i>caracterizarea directă a personajelor făcută de către dramaturg</i>. COMEDIE: - combate, prin râs, defecte ale societății. Ilustrează <i>comicul</i> - de situație (ex.), de moravuri (ex.), de caracter (ex.), de nume (ex.), de limbaj (ex.), de intenție (ex.).

MARII CLASICI AI LITERATURII ROMÂNE

OPERELE LITERARE PENTRU BACALAUREAT

PARTICULARITĂȚI DE CREAȚIE (VIZIUNEA DESPRE LUME) 2

„Povestea lui Harap-Alb”, de Ion Creangă	„Moara cu noroc”, de Ioan Slavici	„Luceafărul”, de Mihai Eminescu	„O scrisoare pierdută”, de I.L. Caragiale
CURRENTUL LITERAR CĂRUIA ÎI APARTINE: REALISMUL: - personajele sunt construite după modelul țăranilor din Humulești.	CURRENTUL LITERAR CĂRUIA ÎI APARTINE: REALISMUL: - tema esențială a realismului este <i>interesul pentru avere</i>, manifestat de personajul principal; pe Lică Sămădăul interesul material <i>l-a dezumanizat</i> (jefuiește și ucide, lipsit de scrupule).	CURRENTUL LITERAR CĂRUIA ÎI APARTINE: ROMANTISMUL: - curent literar de amploare, care promovează <i>primatul sentimentelor</i> („Reia-mi al nemuririi nimb / Și focul din privire; / Și, pentru toate, dă-mi în schimb / O oră de iubire”); înfățișează <i>antiteza dintre omul de geniu și omul comun</i> („Ei doar au stele cu noroc / Și prigoniri de soarte; / Noi nu avem nici timp, nici loc / Și nu cunoaștem moarte”).	CURRENTUL LITERAR CĂRUIA ÎI APARTINE: REALISMUL: - personajele sunt concepute ca <i>tipuri umane</i>: -tipul încornoratului (Zaharia Trahanache); -tipul cochetei și al adulterinei (Zoe Trahanache); -tipul bărbatului de succes (Ștefan Tipătescu) -tipul prostului încrezut (Tache Farfuridi); -tipul parvenitului și al demagogului (Nae Cațavencu); -tipul senilului (Agamiță Dandanache); -tipul subordonatului servil (Ghiță Pristanda) -tipul alegătorului derutat și indecis (Cetățeanul Turmentat).

MARII CLASICI AI LITERATURII ROMÂNE

OPERELE LITERARE PENTRU BACALAUREAT

PARTICULARITĂȚI DE CREAȚIE (VIZIUNEA DESPRE LUME) 3

„Povestea lui Harap-Alb”, de Ion Creangă	„Moara cu noroc”, de Ioan Slavici	„Luceafărul”, de Mihai Eminescu	„O scrisoare pierdută”, de I.L. Caragiale
PERIOADA ÎN CARE SE ÎNCADREAZĂ: PERIOADA CRITICISMULUI JUNIMIST: textul este publicat prima oară în anul 1877; în revista „Convorbiri literare”. TEMA: - <i>specifică basmului: lupta dintre bine și rău;</i> <i>formarea unui tânăr</i> (textul fiind un <i>buildungsroman</i>); <i>„oglundirea vieții în moduri fabuloase”</i> (George Călinescu). <i>Două secvențe reprezentative pentru tema textului:</i> - <i>coborârea fiului de crai în fântână;</i> - <i>uciderea lui de către Spân, din ură și răzbunare.</i>	PERIOADA ÎN CARE SE ÎNCADREAZĂ: PERIOADA CRITICISMULUI JUNIMIST: textul este publicat prima oară în anul 1881; în volumul „Novele din popor”. TEMA: - impactul distrugător al setei de îmbogățire asupra oamenilor cinstiți. <i>Două secvențe reprezentative pentru tema textului:</i> -secvența sosirii la han a lui Lică Sămădăul, ca o amenințare pentru liniștea lui Ghiță; -secvența în care Ghiță, întors de la proces, deplânge compromiterea sa și a bunului renume al copiilor săi.	PERIOADA ÎN CARE SE ÎNCADREAZĂ: PERIOADA CRITICISMULUI JUNIMIST: textul este publicat prima oară în anul 1883; în Almanahul Societății Social-Literare „România Jună” din Viena. TEMA: -textul reunește principalele teme eminesciene: iubirea, natura, condiția omului de geniu, nașterea universului; tema principală este <i>condiția omului de geniu</i>, despre care Eminescu mărturisea că „n-are moarte, dar n-are nici noroc”. <i>Două secvențe reprezentative pentru tema textului:</i> -cele două întrupări miraculoase ale Luceafărului la chemarea fetei de împărat, cea <i>uranică</i>, din <i>cer și mare</i> (întrupare <i>angelică</i>: „O, ești frumos cum numa-n vis / Un înger se arată”), respectiv cea <i>neptunică</i>, din <i>soare și noapte</i> (întrupare <i>demonică</i>: „O, ești frumos cum numa-n vis / Un demon se arată”); -interogația dezamăgită din final: „Ce-ți pasă ție, chip de lut, / Dac-oi fi eu sau altul?”	PERIOADA ÎN CARE SE ÎNCADREAZĂ: PERIOADA CRITICISMULUI JUNIMIST: textul apare prima oară în anul 1884; este jucat pe scena Teatrului Național din București. TEMA: - parvenitismul politic și șantajul electoral. <i>Două secvențe reprezentative pentru tema textului:</i> -secvența în care Cetățeanul Turmentat povestește cum Cațavencu îi oferise „doi poli” pentru obținerea scrisorii găsite, iar apoi îl invitase „pe la o țuică”; -secvența dialogului dintre Cațavencu și Tipătescu, în care primul îi cere celui de-al doilea să îi asigure alegerea pentru un post de deputat, promițându-i returnarea ulterioară a scrisorii.

MARII CLASICI AI LITERATURII ROMÂNE

OPERELE LITERARE PENTRU BACALAUREAT

PARTICULARITĂȚI DE CREAȚIE (VIZIUNEA DESPRE LUME) 4

„Povestea lui Harap-Alb”, de Ion Creangă	„Moara cu noroc”, de Ioan Slavici	„Luceafărul”, de Mihai Eminescu	„O scrisoare pierdută”, de I.L. Caragiale
SEMNIFICAȚIA TITLULUI: titlul anunță <i>specia basmului</i> prin substantivul comun „ <i>povestea</i> ”, dar și <i>numele protagonistului</i> , conceput ca <i>oximoron</i> , și sugerează contrariile viață-moarte, bine-rău, iubire-ură, adevăr-minciună, frumos-urât.	SEMNIFICAȚIA TITLULUI: titlul anunță <i>indicele spațial</i> unde se petrece acțiunea; hanul, prezent și în alte texte, la alți autori (vezi analiza detaliată), reprezintă aici, un <i>spațiu nefericit</i> , finalul tragic fiind prevestit în <i>descrierea Morii cu noroc</i> de cele „cinci cruci”, situate în fața acesteia; din furnizor de hrană esențială („pâinea cea de toate zilele”), moara s-a transformat în cârciumă, loc al viciilor și al decăderii umane, semnificația substantivului comun „noroc” este la început autentică, dar, din perspectiva finalului, devine <i>ironică</i> („Moara cu noroc” fiind, de fapt, „Moara cu ghinion”).	SEMNIFICAȚIA TITLULUI: motivul „luceafărului”, motiv central al creației eminesciene, ca stea aparte, este <i>metafora omului de geniu, superior</i> , a căruia iubire îl determină să renunțe la nemurire: „Tu-mi ceri chiar nemurirea mea / În schimb pe-o sărutare; / Ci voi să știi asemenea / Cât te iubesc de tare. // Da, mă voi naște din păcat, / Primind o altă lege; / Cu vecinicia sunt legat, / Ci voi să mă deslege.”	SEMNIFICAȚIA TITLULUI: titlul anunță motivul declanșării și derulării <i>conflictului fundamental</i> al piesei: „scrisorica de amor” a lui Tipătescu pentru Zoe este pierdută de destinatarul ei și găsită de Cetățeanul Turmentat, căruia i-o fură Cațavencu; Cațavencu o folosește ca <i>obiect de șantaj</i> , pentru obținerea unui loc eligibil pe listele adversarilor lui politici, dar o pierde la rândul său în încăierarea de la finalul ultimei întruniri electorale; este găsită din nou de Cetățeanul Turmentat, care i-o înapoiază, cinstit, „andrisantului”, adică Zoei.

MARII CLASICI AI LITERATURII ROMÂNE

OPERELE LITERARE PENTRU BACALAUREAT

PARTICULARITĂȚI DE CREAȚIE (VIZIUNEA DESPRE LUME) 5

„Povestea lui Harap-Alb”, de Ion Creangă	„Moara cu noroc”, de Ioan Slavici	„Luceafărul”, de Mihai Eminescu	„O scrisoare pierdută”, de I.L. Caragiale
STRUCTURA TEXTULUI: - <i>acțiunea lineară</i> cuprinde <i>un număr mare de secvențe narative înlănțuite</i>. - <i>momentele subiectului</i> respectă ordinea firească. - <i>expozițiunea</i> fixează <i>timpul și spațiul mitic</i> prin <i>formula inițială restrânsă</i>, care introduce cititorul în universul fabulos: „A fost odată într-o țară un crai, care avea trei feciori.” Împăratul Verde îi cere craiului să i-l trimită pe cel mai vrednic dintre fii, să-i fie moștenitor la tron. Prima probă inițiatică este trecută doar de <i>mezinul superior</i>, datorită <i>personajului inițiator</i> Sfânta Duminică și <i>călăuzei</i>, calul miraculos, obținut de la tatăl-<i>donator</i>, împreună cu <i>straiile</i> și <i>armele acestuia din tinerețe</i>.	STRUCTURA TEXTULUI: - <i>șaptesprezece capitole</i>: - <i>acțiune lineară</i>, organizată prin <i>tehnica înlănțuirii și a elipsei</i> (cititorul află despre jefuirea arendașului și despre uciderea văduvei de către Lică, fără să știe derularea propriu-zisă a acestor evenimente); - <i>momentele subiectului</i> respectă ordinea firească: - <i>expozițiunea</i>: Ghiță, cizmar sărac din Ineu, discută cu soacra sa despre arendarea cârciumii de la Moara cu noroc; bătrâna îl avertizează că fericirea omului este asigurată de „liniștea colibeii”, nu de bogăție; ginerele răspunde că sărăcia nu poate fi motiv de liniște; bătrâna îi spune că, orice decizie vor lua, ea îi va urma cu suflet de mamă; Ghiță decide să îi vorbească arendașului, pentru a prelua cârciuma de la Moara cu noroc începând cu sărbătoarea de Sfântul Gheorghe; familia se stabilește la han și se bucură „de un câștig cinstit, făcut cu bine”.	STRUCTURA TEXTULUI: - <i>patru părți</i>, organizate pe principiile <i>opoziției și simetriei</i>, în funcție de <i>alternanța sau coexistența planurilor terestru și cosmic</i>: - <i>partea a doua și partea a treia</i> se află în <i>opoziție</i>, deoarece în <i>partea a doua</i> apare numai <i>planul terestru</i>, iar în <i>partea a treia</i> apare numai <i>planul cosmic</i>.	STRUCTURA TEXTULUI: - <i>patru acte</i>, împărțite în <i>scene</i>, iar scenele, la rândul lor, în <i>replici</i>; - <i>indicii spațio-temporali imprecisi</i>, arată încă de la început că <i>acțiunea s-ar fi putut petrece oricând și oriunde</i>: „în capitala unui județ de munte, în zilele noastre”.

MARII CLASICI AI LITERATURII ROMÂNE

OPERELE LITERARE PENTRU BACALAUREAT

PARTICULARITĂȚI DE CREAȚIE (VIZIUNEA DESPRE LUME) 6

„Povestea lui Harap-Alb”, de Ion Creangă	„Moara cu noroc”, de Ioan Slavici	„Luceafărul”, de Mihai Eminescu	„O scrisoare pierdută”, de I.L. Caragiale
- <i>intriga</i> corespunde ademenirii fiului de crai în fântân, Spânul furându-i identitatea prin amenințarea cu moartea și îl botează „Harap-Alb”.	- <i>intriga</i> : la Moara cu noroc sosește Lică Sămădăul, care se comportă ca un stăpân al locurilor, și îi cere autoritar cârciumarului să îl informeze doar pe el despre „cine ce face și cine ce spune”, avertizându-l că aici le-a mers bine tuturor „oamenilor cu minte”.	- <i>în partea întâi</i> are loc o iubire trăită „în vis” între o fată de împărat, de condiție nobilă, privilegiată, unică („Și era una la părinți, / Și mândră-n toate cele / Cum e Fecioara între sfinți / Și luna între stele”) și un astru: „El o urma adânc în vis, / De suflet să se prindă”; acum au loc <i>cele două chemări ale fetei de împărat</i> („Coboară-n jos, Luceafăr blând, / Alunecând pe-o rază; / Pătrunde-n casă și în gând, / Și viața-mi luminează!”) și <i>cele două întrupări ale Luceafărului</i> : din cer și mare („Căci cerul este tatăl meu / Și mumă-mea e marea.”), respectiv din <i>soare și noapte</i> („Căci soarele e tatăl meu / Și noaptea-mi este muma.”); fata de împărat este chemată repetat în sferile înalte ale Luceafărului („O, vin odorul meu nespus / Și lumea ta o lasă! / Eu sunt luceafărul de sus, / Iar tu să-mi fii mireasă!”), dar ea refuză ambele chemări („Dară pe calea ce-ai deschis / N-oi merge niciodată.”); astrul promite să îi arate iubirea lui deplină, renunțând la nemurire, și își părăsește locul din cer, mergând la Demiurg: „Și se tot duce... S-a tot dus... / De dragu-unei copile, / S-a rupt din locul lui de sus, / Pierind mai multe zile.”	- <i>în actul întâi</i> și <i>în actul al doilea</i> acțiunea se petrece în casa lui Ștefan Tipătescu; <i>expozițiunea</i> corespunde dialogului dintre prefect și polițaiul Ghiță Pristanda pe tema faptului că în ziarul „Răcnetul Carpaților” Tipătescu este numit de Cațavencu „vampir”, pe tema steagurilor mai puține arborate de Pristanda înaintea alegerilor și pe tema unei misterioase scrisori prin care Cațavencu se lauda în grupul său politic că își poate asigura alegerea ca deputat; <i>intriga</i> o reprezintă sosirea lui Trahanache acasă la Tipătescu: bătrânul lider local al partidului de guvernământ îl anunță pe prietenul său, prefectul, că adversarul lor politic îi amenință cu o „scrisoare de amor în toată regula”, adresată de prefect soției sale, Joițica, dar pe care el o consideră o „imitație” foarte reușită („Să juri și tu că e a ta...”); <i>desfășurarea acțiunii</i> cuprinde acțiunea declanșată de amenințarea șantajului electoral: Tipătescu, furios, îi ordonă polițaiului Pristanda arestarea lui Cațavencu și recuperarea scrisorii; pe Ghiță îl trimite Zoe, venită pe ascuns la Tipătescu, „să-i cumpere scrisoarea cu orice preț”.

MARII CLASICI AI LITERATURII ROMÂNE

OPERELE LITERARE PENTRU BACALAUREAT

PARTICULARITĂȚI DE CREAȚIE (VIZIUNEA DESPRE LUME) 7

„Povestea lui Harap-Alb”, de Ion Creangă	„Moara cu noroc”, de Ioan Slavici	„Luceafărul”, de Mihai Eminescu	„O scrisoare pierdută”, de I.L. Caragiale
- <i>desfășurarea acțiunii</i> cuprinde <i>probele inițiatice ale protagonistului</i>, trecute datorită <i>inițiatoarei</i> și <i>ajutoarelor</i>: ●aducerea salăților din Grădina Ursului; ●aducerea capului și a pieii cerbului solomonit; ●aducerea fetei împăratului Roș, care cuprinde <i>alte probe</i>: ☼ răcirea casei de aramă încinsă, de către Gerilă; ☼ ospățul pantagruelic, efectuat de Flămânzilă și Setilă; ☼ alegerea macului din nisip, cu ajutorul lui Ochilă și al crăiesei furnicilor; ☼ găsirea și aducerea fetei împăratului Roș ascunse după lună, cu ajutorul lui Ochilă și Păsări-Lăți-Lungilă; ☼ recunoașterea adevăratei fete a împăratului Roș, cu ajutorul crăiesei albinelor; ☼ aducerea de către cal a apei vii, a apei moarte și a smicelelor de măr verde.	-<i>desfășurarea acțiunii</i> cuprinde etapele <i>degradării psihologice și morale a lui Ghiță sub influența nefastă a lui Lică</i>; Lică și Răuț îi iau lui Ghiță o sumă de bani nedeterminată, promițând că îi va fi returnată dacă Lică nu pățește nimic; nedorind să rămână în pagubă, Ghiță acceptă porci furați; este jefuit arendașul și este ucisă o văduvă tânără împreună cu copilul ei; mărturia lui Ghiță la proces este ezitantă, făcându-l să pară complicele lui Lică; cu sânge rece și protejat de oamenii puternici cărora le păzește turmele de porci, Lică iese basma curată; la han este adusă o nouă slujnică, Uța, care o influențează în rău pe Ana; dezamăgită de slăbiciunea soțului său, ea devine fascinată de forța morală a lui Lică; Ghiță intenționează să o părăsească și să-l dea pe Lică prins.	-în <i>partea a doua</i> are loc o <i>idilă pământeană</i> între Cătălina și Cătălin (prenumele personajelor sugerând compatibilitatea acestora); tânărul Cătălin, „Un paj ce poartă pas cu pas / A-mpărătesii rochii, / Băiat din flori și de pripas, / Dar îndrăzneț cu ochii”, o învață pe Cătălina <i>arta de a iubi</i>: „Cum vânătoru-ntinde-n crâng / La păsărele lațul, / Când ți-oi întinde brațul stâng, / Să mă cuprinzi cu brațul.”	Tipătescu îi reproșează Zoei neglijența de a pune scrisoarea și batista în același buzunar; Zoe își recunoaște greșeala, dar îi cere amantului ei, întâi neajutorată, apoi autoritară, „s-o scape de rușine”; acesta îi propune să fugă în lume, dar se lovește de o reacție foarte pragmatică: „Ești nebun? Dar Zaharia? Dar poziția ta? Dar scandalul și mai mare care s-ar aprinde pe urmele noastre?”; Tipătescu este vizitat de Fa furidi și Brânzovenescu, doi membri ai partidului lor; Farfuridi spune că „se teme de trădare”, întrucât Trahanache, Zoe și polițaiul fuseseră văzuți în acea dimineață la locuința lui Cațavencu; apare Cetățeanul Turmentat pentru a-i cere prefectului răspuns la întrebarea „Eu pentru cine votez?”; Tipătescu îl zguduie revoltat, dar el pretinde că deține scrisoarea, constatând abia atunci că i-o furase Cațavencu, „invitându-l pe la o țuică”; vine Trahanache și îl anunță pe Tipătescu că „l-a găsit cu alta mai boacăină” pe Cațavencu (acesta falsificase o poliță, însușindu-și bani ai societății pe care o conduce); la ordinul lui Zoe, Cațavencu este adus din arest acasă la Tipătescu; întâlnindu-se, cei doi bărbați își apără cu hotărâre interesele, dar, în final, femeia intervine și Tipătescu este determinat să accepte să-l susțină în alegeri; Trahanache este foarte ușor determinat de Zoe să-l susțină pe Cațavencu („Nene, trebuie!”); sosește de la București „o depeșă” cu numele candidatului impus de la centru: Agamiță Dandanache.

MARII CLASICI AI LITERATURII ROMÂNE

OPERELE LITERARE PENTRU BACALAUREAT

PARTICULARITĂȚI DE CREAȚIE (VIZIUNEA DESPRE LUME) 8

„Povestea lui Harap-Alb”, de Ion Creangă	„Moara cu noroc”, de Ioan Slavici	„Luceafărul”, de Mihai Eminescu	„O scrisoare pierdută”, de I.L. Caragiale
-<i>punctul culminant</i> corespunde uciderii lui Harap-Alb de către Spân și a uciderii Spânului de către cal; Harap-Alb este înviat de fata împăratului Roș. -<i>deznodământul</i> îl constituie <i>nunta împărătească</i>. <i>Finalul</i> este <i>umoristic</i>, readu-ne în realitatea nemiloasă: „Iară pe la noi, cine are bani bea și mănâncă, iar cine nu, se uită și rabdă.”	-<i>punctul culminant</i> corespunde <i>petrecerii deșănțate de Paști</i>, după care Ghiță pleacă să îl aducă pe jandarmul Pintea, lăsând-o pe Ana singură cu Lică; Ana îi cere Sămădăului să o ia cu el, dar acesta o refuză; Ghiță se întoarce și, orbit de gelozie, o înjunghie pe Ana, fiind împușcat, la rândul său, de Răuț; Lică poruncește să se dea foc hanului; apoi, pe o furtună puternică, el ajunge în Fundureni și intră cu calul în biserică; aici își dă seama că și-a uitat șerparul la han; pentru a nu fi prins de Pintea, se sinucide, izbindu-și capul de un stejar bătrân; -<i>deznodământul</i> este tragic, bătrâna și cei doi copii descoperind ruinele arse ale hanului; bătrâna presupune că hanul a fost lovit de trăsnet în timpul furtunii precedente, bănuind că tinerii lăsaseră ferestrele deschise.	-<i>partea a treia</i> înfățișează drumul lui Hyperion („cel care merge deasupra”) la Demiurg, într-un <i>pastel cosmic</i> ca de început de lume: „Căci unde-ajunge nu-i hotar, / Nici ochi spre a cunoaște, / Iar vremea-ncearcă în zadar / Din goluri a se naște.”; solicită condiția de muritor fără succes, Demiurgul explicându-i că nu poate perturba ordinea universului: „Vrei să dau glas acelei guri, / Ca, dup-a ei cântare, / Să se ia munții cu păduri / Și insulele-n mare? // [...] // Îți dau catarg lângă catarg, / Oștiri, spre a străbate / Pământu-n lung și marea-n larg, / Dar moartea nu se poate!”	-în <i>actul al treilea</i>, acțiunea se petrece în „sala cea mare a pretoriului primăriei” reprezentând ultima întrunire electorală, la care iau cuvântul Farfuridi, cel care se dorește candidat de drept al partidului de guvernământ la funcția de deputat, și Cațavencu, cel care-i combate în ziarul său pe cei de la putere, însă încearcă prin șantaj să obțină susținerea și voturile acestora; în <i>punctul culminant</i> este anunțat numele candidatului: Agamiță Dandanache; oamenii aduși de Ghiță polițaiul iscă o bătaie generală, pentru ca revoltatul Cațavencu să nu dea totul în vileag.

MARII CLASICI AI LITERATURII ROMÂNE

OPERELE LITERARE PENTRU BACALAUREAT

PARTICULARITĂȚI DE CREAȚIE (VIZIUNEA DESPRE LUME) 9

„Povestea lui Harap-Alb”, de Ion Creangă	„Moara cu noroc”, de Ioan Slavici	„Luceafărul”, de Mihai Eminescu	„O scrisoare pierdută”, de I.L. Caragiale
-<i>conflictul este exterior</i>, între <i>protagonist</i> și <i>antagoniști</i>: Spânul, împăratul Roș, fata împăratului Roș; -<i>principalul antagonist</i> este Spânul; neintenționat, el îl ajută pe erou în procesul de inițiere, determinându-l să depășească <i>probele inițiatice pe care i le impune</i>.	-<i>conflict exterior puternic</i>, între Ghiță și Lică, între jandarmul Pinte și Lică, iar spre final, între Ana și Ghiță; -<i>conflict interior puternic</i>: prin <i>monologul interior</i>, Ghiță, fostul cizmar sărac din Ineu, își dă seama că rămânerea la moară îi aduce mari necazuri, și totuși, el își dorește să mai poa tă sta aici măcar trei ani, până va putea lucra cu trei calfe și „să le dea altora de cârpit”; deși inițial arendase moara pentru că își dorise un trai mai bun pentru toți ai săi, spre finalul nuvelei Ghiță își dorește în sinea lui să nu fi avut nevastă și copii, ca să își poată pune siguranța în pericol, luptând împotriva lui Lică; dezumanizat, el o împinge pe Ana în brațele Sămădăului, apoi o ucide; -<i>incipitul este ex abrupto</i>, corespunzând unei maxime-avertisment a bătrânei în dialog cu tânărul său ginere, care, din păcate, se va adevăra în final: „Omul să fie mulțumit cu sărăcia sa, căci, dacă e vorba, nu bogăția, ci liniștea colibeii tale te face fericit.”; -<i>finalul este deschis</i> spre experiențe de viață mai bune: bătrâna „luă copiii și plecă mai departe”.	-<i>partea a patra reunește spațiul terestru cu spațiul cosmic</i>: într-un <i>pastel terestru</i>, cei doi pământeni își trăiesc cu bucurie <i>iubirea împlinită</i>; fata adresează di n nou o chemare astrului, reapărut pe cer, însă distantă, înstrăinată: „Cobori în jos, luceafăr blând, / Alunecând pe-o rază; / Pătrunde-n codru și în gând, / Norocu-mi luminează!”; - <i>incipitul</i> a introdus cititorul într-o <i>atmosferă de basm</i>: „A fost odată ca-n povești, / A fost ca niciodată / Din rude mari, împărățești, / O preafrumoasă fată.”; - <i>finalul</i> vine <i>gnomic</i>, distant, reiterând <i>antiteza</i> dintre ființa eternă, superioară, și muritorii care îi sunt inferiori: „Trăind în cercul vostru strâmt, / Norocul vă petrece; / Ci eu în lumea mea, mă simt / Nemuritor și rece.”	-în <i>actul al patrulea</i> acțiunea se petrece în curtea lui Zaharia Trahanache, președintele filialei locale a partidului de guvernământ; aici se derulează <i>deznodământul</i> piesei: sosește alesul tuturor, Agamiță Dandanache, un senil care se dovedește „mai prost decât Farfuridi și mai canalie decât Cațavencu” (Garabet Ibrăileanu), care își obținuse alegerea tot prin șantajarea unui oficial de la București („nu spui ține, persoană importantă”) cu o „scrisoare de amor”, neintenționând să o înapoieze pe aceasta după ce va fi ales; Cațavencu este dispărut și Zoe se teme că va publica scrisoarea, dar află că până și gruparea sa politică se spărsese („s-au bătut, l-au bătut pe popa Pripici”); apare Cetățeanul Turmentat care îi restituie Zoei scrisoarea, și Cațavencu, care i se supune slugarnic Zoei acceptând să conducă banchetul popular în onoarea lui Dandanache și să-l elogieze pe prefect, primind din partea Zoei promisiunea unei susțineri politice viitoare („Asta nu e cea din urmă Cameră”).

MARII CLASICI AI LITERATURII ROMÂNE

OPERELE LITERARE PENTRU BACALAUREAT

PARTICULARITĂȚI DE CREAȚIE (VIZIUNEA DESPRE LUME) 10

„Povestea lui Harap-Alb”, de Ion Creangă	„Moara cu noroc”, de Ioan Slavici	„Luceafărul”, de Mihai Eminescu	„O scrisoare pierdută”, de I.L. Caragiale
PROTAGONISTUL, fiul craiului, „botezat” de Spân „Harap-Alb”, este construit ca <i>personaj central și titular</i>, dar și ca <i>antierou</i>. Fără contribuția <i>adjuvanților</i>, destinul său măreț nu ar fi fost nici inițiat, nici realizat: <i>calul îl îmbărbătează și îl îndrumă</i>, Sfânta Duminică îl scoate din fiecare situație dificilă în care îl implică Spânul, crăiasa albinelor, crăiasa furnicilor și cele cinci personaje alegorice îl ajută să treacă probele dificile impuse de Împăratul Roș. <i>Autorul îi caracterizează direct</i> lipsa de experiență, care este <i>trăsătura lui dominantă</i>: „fiul craiului, boboc în felul său la trebi de aieste”. Prin <i>caracterizarea lui indirectă</i>, este realizată <i>nota de realism</i> a lumii basmului. Deși este fiu de crai, Harap-Alb se comportă ca un țăran din Humulești: „se bate cu palma peste gură” de mirare.	PROTAGONISTUL Ghiță este <i>caracterizat direct</i> de către <i>autor</i>, care îi construiește atât un <i>portret fizic</i>, cât și un <i>portret psihologic sumar</i>: „înalt și spătos”, „harnic și sânguitor”. <i>Caracterizarea indirectă</i> conține <i>trăsături psihologice</i> care pot fi deduse din faptele, dar, mai ales, din gândurile personajului, reflectate cu ajutorul <i>monologului interior</i>: „Ghiță întâia oară în viața lui ar fi voit să n-aibă nevastă și copii, pentru ca să poată zice: «Prea puțin îmi pasă!» Se gândea la câștigul pe care l-ar putea face în tovărășie cu Lică, vedea banii grămadă înaintea sa și i se împăienjeneau parcă ochii: de dragul acestui câștig ar fi fost gata să-și pună pe un an, doi capul în primejdie. Avea însă nevastă și copii și nu putea să facă ce-i plăcea.” <i>Trăsătura dominantă</i> a personajului este, așadar, <i>setea de înavuțire</i>. Alături de <i>dorința de a rămâne om cinstit</i>, ea construiește un <i>puternic conflict interior</i> al protagonistului. Acesta vine în completarea <i>conflictului exterior principal</i>, dintre <i>Ghiță și Lică Sămădăul</i>, respectiv a <i>conflictului exterior secundar</i>, dintre <i>jandarmul Pinte și Lică</i>.	PERSONAJELE ilustrează lirica măștilor, fiecare dintre ele simbolizând câte o fațetă a eului liric: ☼ Hyperion simbolizează omul de geniu, superior în spirit semenilor săi, al cărui destin stă sub semnul nemuririi; ☼ Demiurgul simbolizează conștiința creatoare, marcată de echilibru și armonie; ☼ Cătălina simbolizează omul comun cu aspirații spre absolut; ☼ Cătălin simbolizează statutul de om obișnuit al poetului, ființa socială pe care acesta o reprezintă.	PERSONAJUL <i>cel mai reprezentativ pentru tema șantajului politic</i> este Ștefan Tipătescu. Pe el încearcă să îl șantajeze Nae Cațavencu, pentru a ajunge deputat. Ștefan Tipătescu, tipul junelui amoretz, este prefectul județului, pe care îl administrează din postura unui stăpân absolut. Refuzând să susțină candidatura lui Cațavencu pentru Camera Deputaților, el îi propune acestuia o serie de alte variante: un loc în Comitetul permanent, postul de „advocat al statului”, funcția de primar, locul de episcop-efor la Sf. Niculae, oferindu-i și moșia „Zăvoiul”, din marginea orașului. Om de lume, se bucură de un nivel de trai privilegiat, conform caracterizării aluzive pe care i-o face polițaiul Ghiță: „Moșia... moșie, funcția... funcție, coana Joițica... coana Joițica... Trai neneaco pe banii lui Trahanache!... [...] Babachii!” Orgolios și abuziv, el folosește instituția poliției în interes personal: polițaiul Ghiță, care este tratat ca un servitor al său personal, este trimis să spioneze întâlnirile lui Cațavencu cu apropiații săi și să negocieze recuperarea scrisorii compromițătoare; în urma unui simplu „ordin verbal de la comul Fănică”, el îl arestează pe Cațavencu, devastându-i acestuia casa. Caracterizarea directă i-o face Trahanache, evidențiindu-i impulsivitatea: „E iute! n-are cumpăt! Aminteri, bun băiat, deștept, cu carte, dar iute, nu face pentru un prefect!” Infatuat, el îi răspunde cu superioritate și dispreț lui Farfuridi atunci când este acuzat de trădare.

MARII CLASICI AI LITERATURII ROMÂNE

OPERELE LITERARE PENTRU BACALAUREAT

PARTICULARITĂȚI DE CREAȚIE (VIZIUNEA DESPRE LUME) 11

„Povestea lui Harap-Alb”, de Ion Creangă	„Moara cu noroc”, de Ioan Slavici	„Luceafărul”, de Mihai Eminescu	„O scrisoare pierdută”, de I.L. Caragiale
În concluzie, opera literară „Povestea lui Harap-Alb”, de Ion Creangă, este un text reprezentativ pentru specia epică a basmului cult în literatura română și pentru creația autorului său.	În concluzie, opera literară „Moara cu noroc”, de Ioan Slavici, este un text reprezentativ pentru specia epică a nuvelei psihologice în literatura română și pentru creația autorului său.	În concluzie, opera literară „Luceafărul”, de Mihai Eminescu, este o capodoperă a lirismului românesc, a romantismului major în literatura română și a creației autorului său.	Lipsit de abilități politice, el parvine doar prin relația sa secretă cu Zoe, beneficiind de protecția lui Trahanache și ilustrând cu precădere comicul de moravuri. Tipătescu devenise prefect în urmă cu opt ani, la o jumătate de an de la căsătoria bătrânului cu Zoe, care „a stăruit mai mult”. Înverșunat inițial împotriva lui Cațavencu, el acceptă, totuși, să-l susțină pe acesta în alegeri în urma insistențelor puternice ale Zoei: „În sfârșit, dacă vrei tu... fie! [...] Domnule Cațavencu, ești candidatul Zoii, ești candidatul lui nenea Zaharia... prin urmare și al meu! Poimăine ești deputat!...” Comicul de nume presupune trimiterea la substantivul comun „tip”, care semnifică „june prim, om rafinat, amoretz abil, aventurier”. În concluzie, opera literară „O scrisoare pierdută”, de I.L. Caragiale, este o capodoperă a dramaturgiei românești, a speciei comediei în literatura română și a creației autorului său.